

Waldorfskola fick underkänt

Ellen Keyskolan i Stockholm, som är en av de mest kända Waldorfskolorna i Sverige, uppfyller inte kraven för godkännande av friskolor. Det beslöt Skolverket i slutat av mars 1994.

Skolan måste därför inför läsåret 1994/95 ändra verksamheten så att den uppfyller skollagens krav. Annars kan skolan förlora sitt godkännande.

Skolverket granskade skolan under våren 1993. En huvudfråga för skolverkets utredare var givetvis om Ellen Keyskolans elever får de kunskaper och färdigheter som eleverna i den vanliga grundskolan får. Detta var svårt att bedöma eftersom skolan i allmänhet inte deltar i kommunala eller centrala kunskapsmätningar ("centrala prov"). I stället gjorde Skolverket en bedömning utifrån mera allmänna faktorer som timplanen, kursplanen, läromedlen, arbetsformerna och lärarnas kompetens.

Nästan alla skolans lärare har waldorf-läroarbetsutbildning. En del av dem har dessförinnan högskoleutbildning, andra enbart gymnasium. "I några fall" har lärarna även vanlig läroarbetsutbildning.

Veckotimmarna i svenska på låg- och mellanstadiet utgör enbart cirka 45 procent av vad grundskolans läroplan föreskriver, och på högstadiet endast 66 procent. Avvikelsen är enligt Skolverket "så stor att det är tveksamt om Ellen Keyskolan på annat sätt kan kompensera eleverna för detta bortfall av undervisning i svenskämnet".

Waldorfskolorna utgår från en sammanhållen 12-årig skola. Det innebär att en del av de teman som enligt grundskolans läroplan ska behandlas i grundskolan här tas upp först under gymnasieåren. Detta gäller främst orienteringsämnen. "Det är därför tveksamt om utbild-

ningen i dessa ämnen under de första nio åren verkligen motsvarar skollagens krav", skriver Skolverket.

Brist på laborationslokaler medförde att skolan vid inspektionstillfället hade svårt för att ge eleverna godtagbara kunskaper i fysik och kemi. Dock pågick byggnadsarbeten som skulle förse skolan med lokaler för ändamålet.

I intervjuer var elever vid skolan tveksamma till om skolan höll det allmänna skolväsendets standard i fråga om naturorienterande ämnen (särskilt teknik och datakunskap), samhällsorienterande ämnen, "nutids- och ungdomsfrågor" samt andra religioner än kristendomen. Däremot ansåg de att språkundervisningen höll god kvalitet.

Egna läroböcker

I reklamen för Waldorfskolan framhålls det ständigt att eleverna redan i de lägsta årskurserna "skriver sina egna läroböcker". Många tror att "skriver" här betyder "författar", men det är fel. Det betyder "skriver av".

I Skolverkets rapport konstateras också att eleverna i stor utsträckning tillverkar sina egna läromedel "genom att skriva av vad läraren framför muntligen eller skriver på tavlan". Det är först från och med årskurs 6 som eleverna, utöver avskrifter och diktamen, också författar egna texter utifrån det som läraren går igenom.

Elevinflytande

Avsnittet om elevinflytande är kanske det intressantaste i Skolverkets rapport, och vi ska därför citera ett längre avsnitt:

"Skolan saknar i dagsläget såväl klassråd som elevråd. Enligt skolan syftar undervisningen till att fostra eleverna till demokratiska människor. Detta skall dock inte ske genom ett formaliserat elevinflytande. Istället ska demokratifrågor diskuteras när dessa naturligt kommer in i undervisningen. Under de första fem-sex åren är eleverna enligt skolan inte mogna att delta i planering av innehåll och arbetsformer i undervisningen. Enligt en av lärarna 'hämmar man en positiv utveckling av barnet i detta avseende om det ställs inför valsituationer i tidiga år. De första sex åren skall eleverna finna en trygghet i läraren, de vuxna står för åsikter och omdömen. Läraren är den som vet vad som är rätt eller fel.' Enligt huvudmannens bedömning uttalades detta i ett 'något affekterat tillstånd. Skolans uppfattning är naturligtvis mer nyanserad än så'.

Av skolans kursplan framgår att 'Fram till puberteten måste läraren vara en auktoritet, dvs en som man litar på och känner trygghet hos... Barnets utveckling är lagbunden. Vägen till frihet och sinne för jämlikhet går över auktoritet. Man sann auktoritet är motsatsen till auktoritär yttre makt'.

Inför besöket ifrågasatte skolan lämpligheten av att Skolverkets representanter skulle träffa en grupp elever från låg- och mellanstadiet för att samtala om elevernas uppfattning om sin skolgång. Det uppfattades som särskilt tveksamt att ett sådant samtal skulle äga rum utan närvaro av någon personal från skolan. Som motivering angavs ovanstående beskrivning av barns utveckling.

Enligt de intervjuade eleverna är graden av elevmedverkan/-inflytande låg på skolan."

Skolverket diskuterar inte varifrån Waldorfskolan hämtat sin syn på elevinflytande och lärarauktoritet, men synsättet är hämtat i trogen efterföljd från Rudolf Steiners skrifter i ämnet. Här finns en tydlig konflikt mellan Steiner

och skollagen. Enligt den senare ska elever på alla stadier ha inflytande över hur deras utbildning utformas. Skolverket konstaterar denna skillnad i sin rapport:

Enligt Skolverkets bedömning är Ellen Keyskolans syn på elevinflytande för elever i årskurserna 1-6, som den kommer till uttryck i skolans måldokument och i uppläggningsplanen av den dagliga verksamheten, inte i överensstämmelse med vad som gäller för det offentliga skolväsendet. Skolan uppfyller därför inte på denna punkt skollagens krav.

Ekonomi

Förutom kommunbidragen är skolans stora inkomstkälla elevavgifterna, som kallas "föräldrabidrag". Då inspektionen genomfördes var årsavgiften 7200 kronor för första barnet. (Halv avgift för andra barnet, och ytterligare lägre avgift för det tredje.) Läsåret 1993/94 var årsavgiften 4800 kronor för första barnet (med motsvarande jämkningar för system).

Dessutom bidrar många föräldrar till skolans ekonomi genom arbetsinsatser av olika slag (städning, kökstjänst, byggnads- och reparationsarbeten).

Elevavgifterna uppges bli att täcka "profilkostnader i form av dyrare material och höjda matkostnader". Materialkostnaderna är dock inte högre än för den allmänna grundskolan, och därför är elevavgifterna enligt Skolverkets bedömning oskäligt höga.

SOH

En nubbe för hjärtat?

Då och då publicerar tidningarna nyheten om att en regelbunden dos alkohol enligt vetenskapens senaste rön ger ett visst skydd mot hjärtsjukdomar.

Journalistiskt är det en perfekt nyhet: den handlar om en ångslan vi alla känner, den ger oss absolution för något vi har hatt lite dåligt samvete för, och den ger oss dessutom tillfälle att moralisera över de nykterhetsivrare som moraliserat över oss.

Ibland har tidningarna senare infört artiklar där någon expert ifrågasätter det vetenskapliga underlaget för uppgifterna om alkoholens nytta, vilket inte brukar ges lika framträdande plats som den ursprungliga nyheten.

Det är svårt att bedöma värdet av dylika rapporter, i synnerhet de som influerar under den senaste tiden, och som citerar ledande facktidskrifter som *Lancet* och *Journal of American Medicine*. Hur fullständiga och korrekta är referatet?

Lämplig dos?

Vilka följder för folkhälsan får en generell rekommendation om ett dagligt alkoholintag? Vem skulle rekommendationerna gälla? Alla med ökad risk för hjärtproblem? Alla över en viss ålder - fyrtio, femtio, sextio? Är undersökningarna så väl underbyggda att helnyktra bör uppmanas att överge sina principer för att öka sina chanser att leva längre?

Och vilken är den rekommenderade dosen? Ett glas lättöl då och då eller ett par glas vin eller en snaps varje dag? Finns det en risk att personer i riskzonen väljer att misstolka informationen som ett stöd för fortsatt överkonsumtion?

Vilka förklaringar ger forskarna till de

uppgivna goda verkningarna? Hur mycket beror på samvariation mellan gynnsamma livsstilsfaktorer och måttligt alkoholbruk? Är det alkoholen allena eller kanske ett ämne i druvskalet som ger de åstundade verkningarna?

Felkällorna är legio i denna sorts studier. Vid en tidigare undersökning visade det sig t.ex. att kontrollgruppen (personer som aldrig drack alkohol) innehöll patienter som slutat dricka sedan de fått besked om att de var svårt sjuka!

Nyheter eller råd

Som så ofta finns det många frågor men få svar. Den här gången är det dock viktigare än någonsin att allmänheten får aktuella, fullständiga och opartiska besked om läkarvetenskapens ståndpunkt. Bör inte Folkhälsainstitutet försöka skaffa sig ett underlag för en allmän rekommendation om vår livsföring?

Frågan är om pressen sköter sitt uppdrag som allmänheten har rätt att kräva eller om journalister och redaktörer faller för frestelsen att skriva det som vi läsare vill ha - goda nyheter snarare än goda råd?

Niels Houmøller